

תעסוקת הורים והקשר של ההורים עם ילדיהם

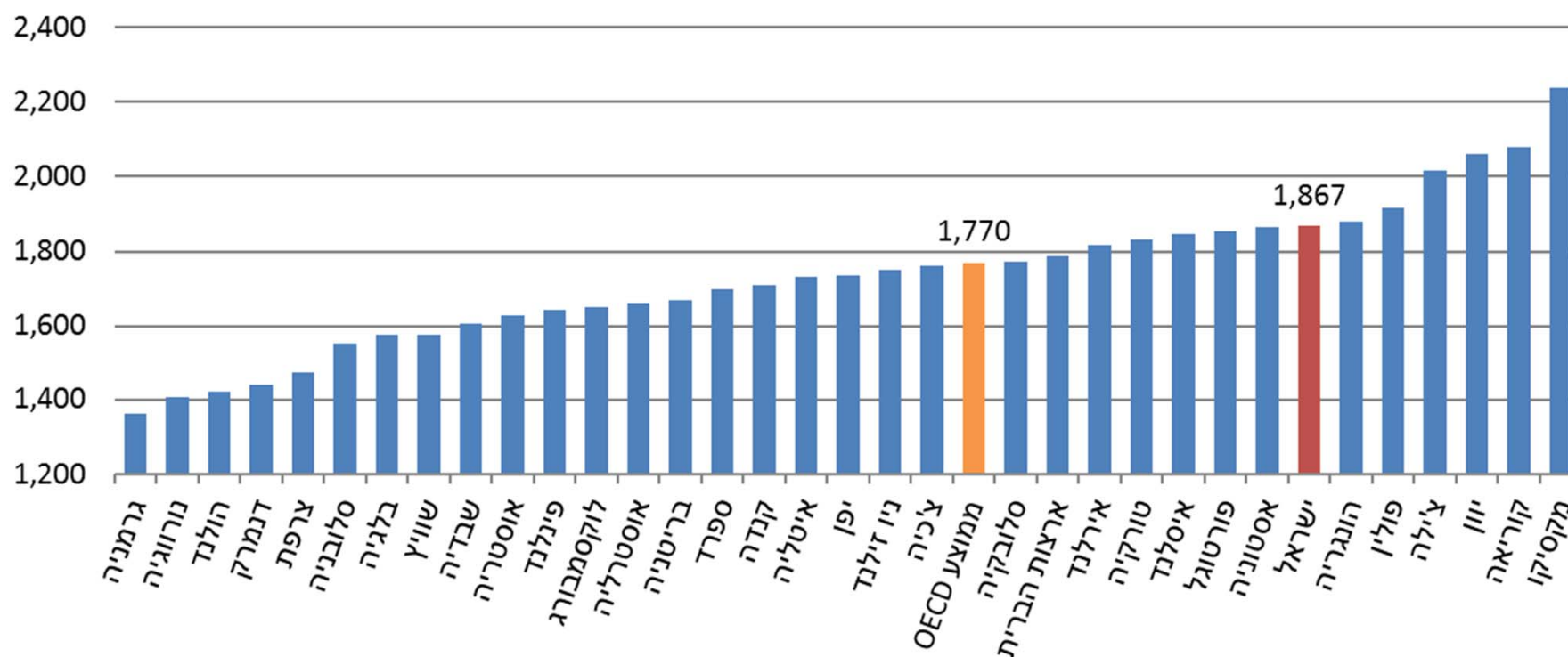
אורן תירוש

31 בינואר 2018

המחקר נערך בתמיכת מכון אהרן למדיניות כלכלית ע"ש אהרון דוברת ז"ל
כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך במחלקה לכלכלה של אוניברסיטת בר-אילן

- העובד הישראלי הממוצע עובד כ-5.5 אחוזים יותר מהעובד הממוצע בעולם המפותח
- רוב המועסקים בישראל הם הורים

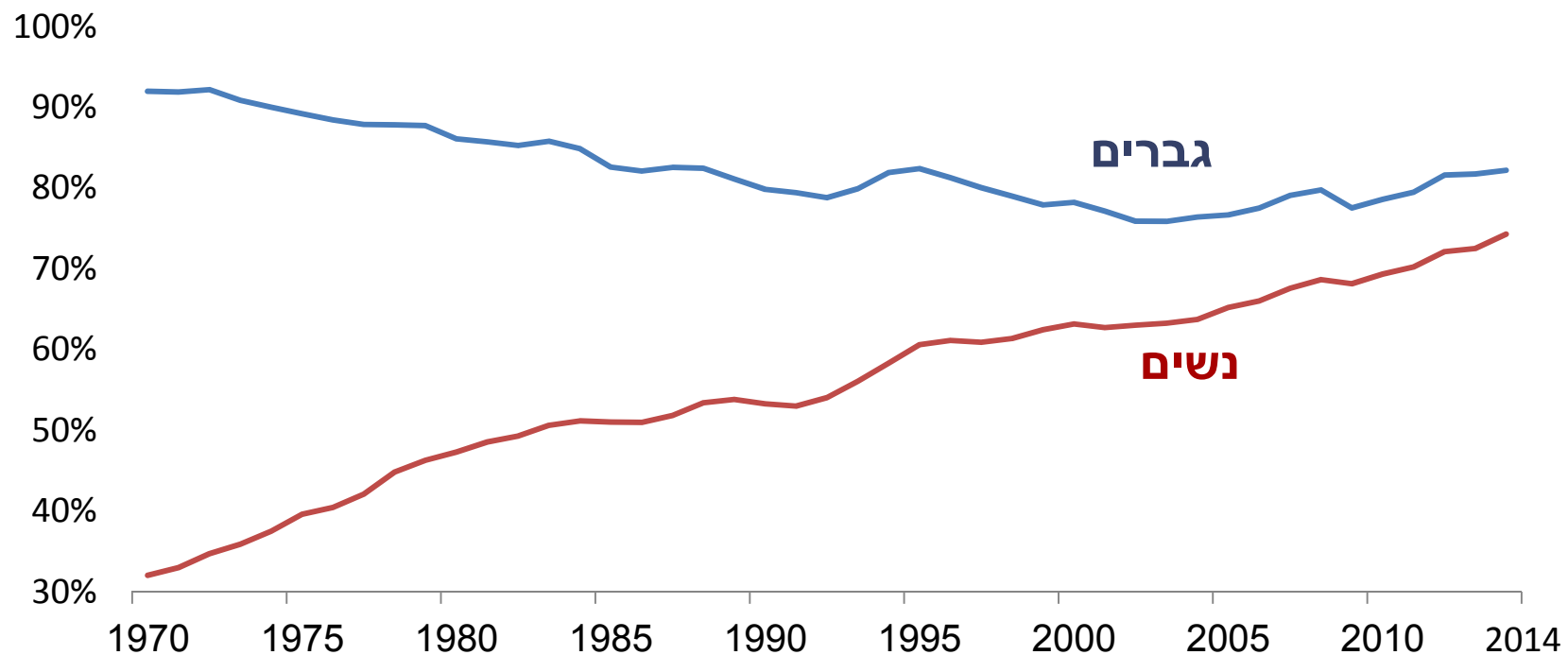
שעות עבודה ממוצעות לעובד בשנה במדינות ה-OECD, 2013

שוק העבודה בישראל

- שיעור תעסוקת הנשים נמצא במגמת עלייה מתמדת
- שיעור תעסוקת הגברים עבר ממגמת ירידה, אשר נבלמה בתחילת שנות האלפיים, למגמת עלייה בעשור האחרון

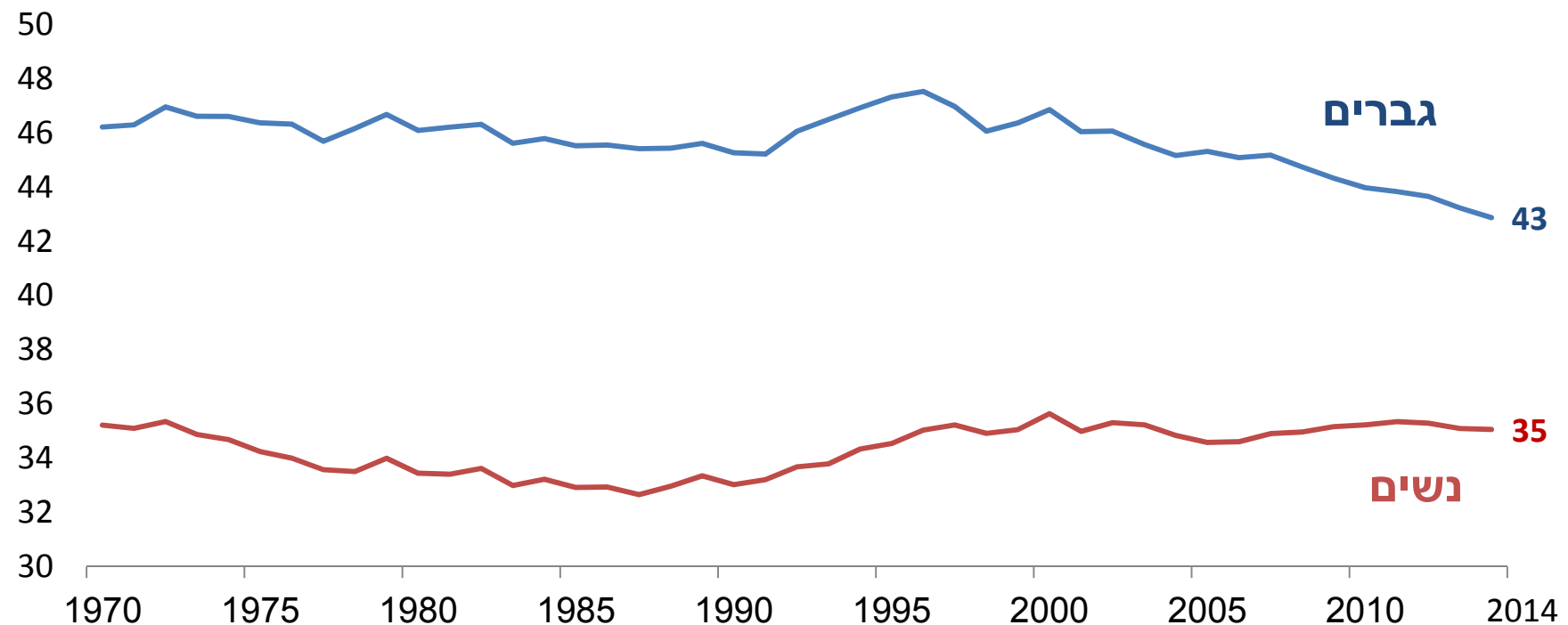
שיעור התעסוקה בישראל, בגילי 25-54, 1970-2014, באחוזים

שוק העבודה בישראל

- שעות העבודה של נשים נמוכות מאלו של גברים.
- הפער שעמד על 13 שעות שבועיות בתחילת שנות התשעים של המאה הקודמת ירד ל-8 שעות שבועיות כיום.

שעות עבודה שבועיות ממוצעות לעובד בישראל, בגילי 25-54, 1970-2014, בשעות

הספרות הפסיכולוגית

- **המחקר הפסיכולוגי מייחס להתנהגות ההורים חשיבות מכרעת בתהליך ההתפתחות התקין של ילדיהם.** ההורים מקנים לילד מודלים לחיקוי באמצעות פעילויות משותפות ומשחק. כמו כן, בגיל ההתבגרות מגוון התנסויות בתוך המשפחה יוצרות את התשתית לבניית זהותו של הילד המתבגר.
- **מחקרים שנעשו על "ילדי מפתח" מצאו כי:**

בקרב ילדים בני המעמד הבינוני-הגבוה רוב ההשפעה השלילית התקזזה ביתרונות הכלכליים ובפיקוח העקיף של ההורים

בקרב ילדים בני המעמד הנמוך נמצא כי פרקי זמן ארוכים ללא הוריהם לאחר שעות הלימודים קשורים בבעיות בלימודים ובבעיות התנהגות.

- **הספרות הפסיכולוגית מייחסת חשיבות רבה לסיפוק של האם ממעמד התעסוקה שלה ולמשמעות שהאב מייחס למעמד התעסוקה של האם בין שהיא עובדת ובין שאינה עובדת.**

הספרות הכלכלית

- מחקרים ראשונים בתחום בחנו איך תעסוקת האם משפיעה על פעילויות ההורה עם הילד (parent-child activities) במשק הבית.
- מחקרים אלה מצאו כי במשקי בית בהם שני מפרנסים, אבות היו מעורבים יותר בטיפול בילדים מאשר במשקי בית עם מפרנס אחד (Crouter et al, 1987).
- עם התפתחות הספרות נהיה מקובל לבחון את הקשר בין תעסוקת הורים להשקעה בהתפתחות הילדים באמצעות נתוני סקרי תקצוב זמן, הכוללים רישומי יומן על פעילות כל הפרטים במשק הבית במשך מספר ימים.
- מחקרים אלו מצאו כי אמהות מועסקות בילו פחות זמן בפעילות משפחתית פיסית ובפעילות לא פיסית אך באופן כללי אמהות השקיעו יותר זמן טיפול פיסית ולא פיסית מאשר אבות.

שיטת המחקר - הנתונים

- מאחר ובעשרים וחמש השנים האחרונות לא נערך סקר תקצוב זמן בישראל מקור הנתונים למחקר זה הינו **סקר ארוך-טווח של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה**.
- המחקר מבוסס על שלושת הגלים הראשונים אשר נערכו בין השנים 2012-2015.
- בגלים הראשון והשלישי של הסקר נשאלו **שאלות הבוחנות את מידת מעורבות ההורים בחיי ילדיהם** ובאמצעות שאלות אלו אנו יוצרים משתנה חדש לרמת ההשקעה של ההורה בילד.
- בגל הראשון של הסקר נדגמו **14,322** פרטים מ-**5,007** משקי בית מתוכם **2,844** ילדים בכיתות א'-י"ב החיים ב-**1,492** משקי בית.

הנתונים

נשתמש בשלוש השאלות הבאות בכדי לזהות את רמת המעורבות של ההורים*:

מאז שהילד לומד בכיתה הנוכחית, כמה פעמים שוחחת אתה והוא על:

1. נושאי הלימוד שהוא/היא למד/ה בכיתה?
2. היחס של מחנכים או מורים מקצועיים בבית הספר, כלפיו/כלפיה?
3. קשריו/קשריה החברתיים עם תלמידים אחרים מבית הספר?

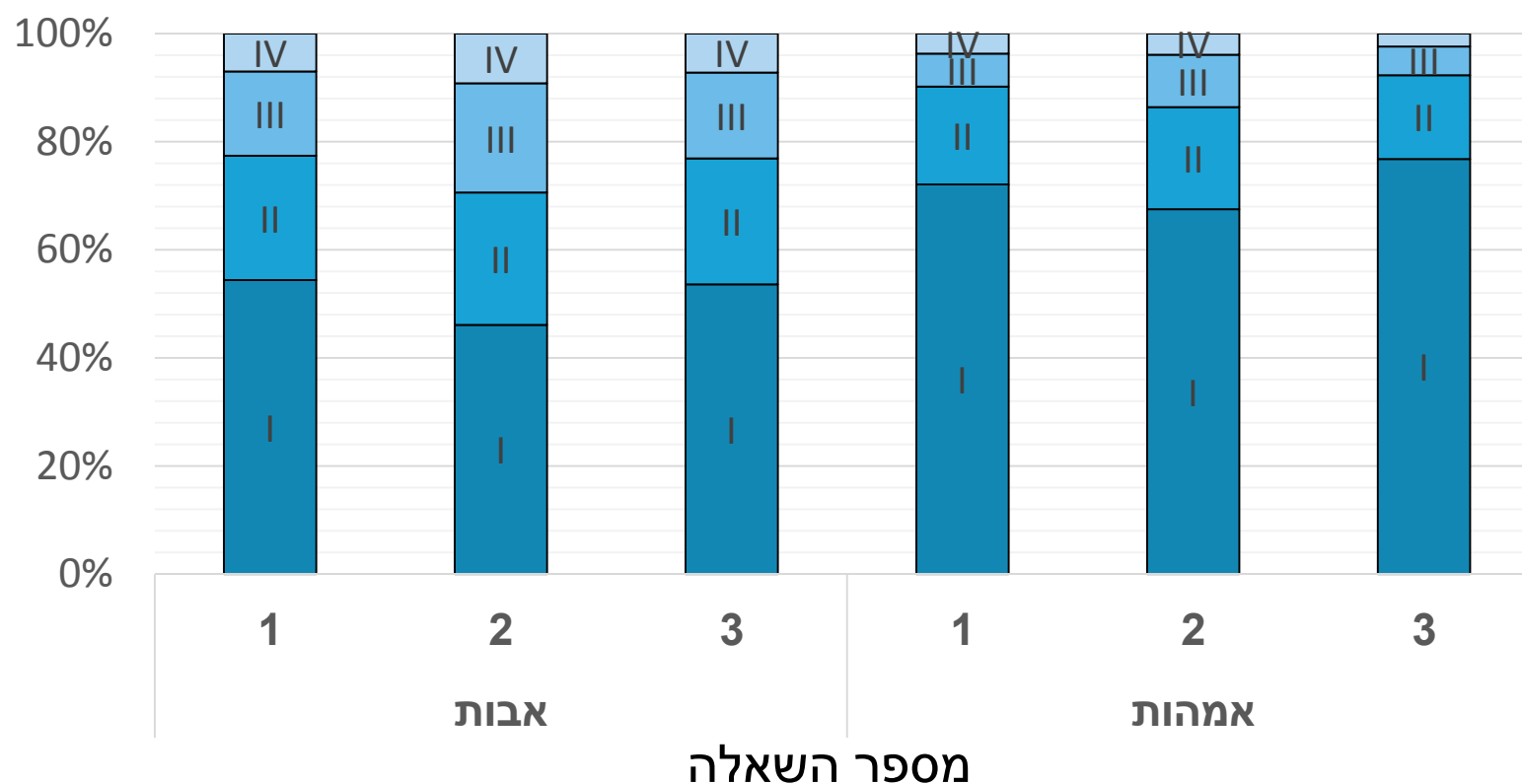
אופנויות התשובה האפשריות הן:

- I. אחת לשבוע או מספר פעמים בשבוע
- II. אחת לשבועיים או שלושה
- III. אחת לחודש או פחות מכך
- IV. לא שוחחת

הנתונים

- התשובה השכיחה היא I ואמהות נוטות לענות אותה יותר מאבות
- ההורים נוטים לענות את אותה תשובה לכל שלושת השאלות

התפלגות תשובות ההורים לשאלות המעורבות בחיי ילדיהם, גל שלישי

דירות נמוכה

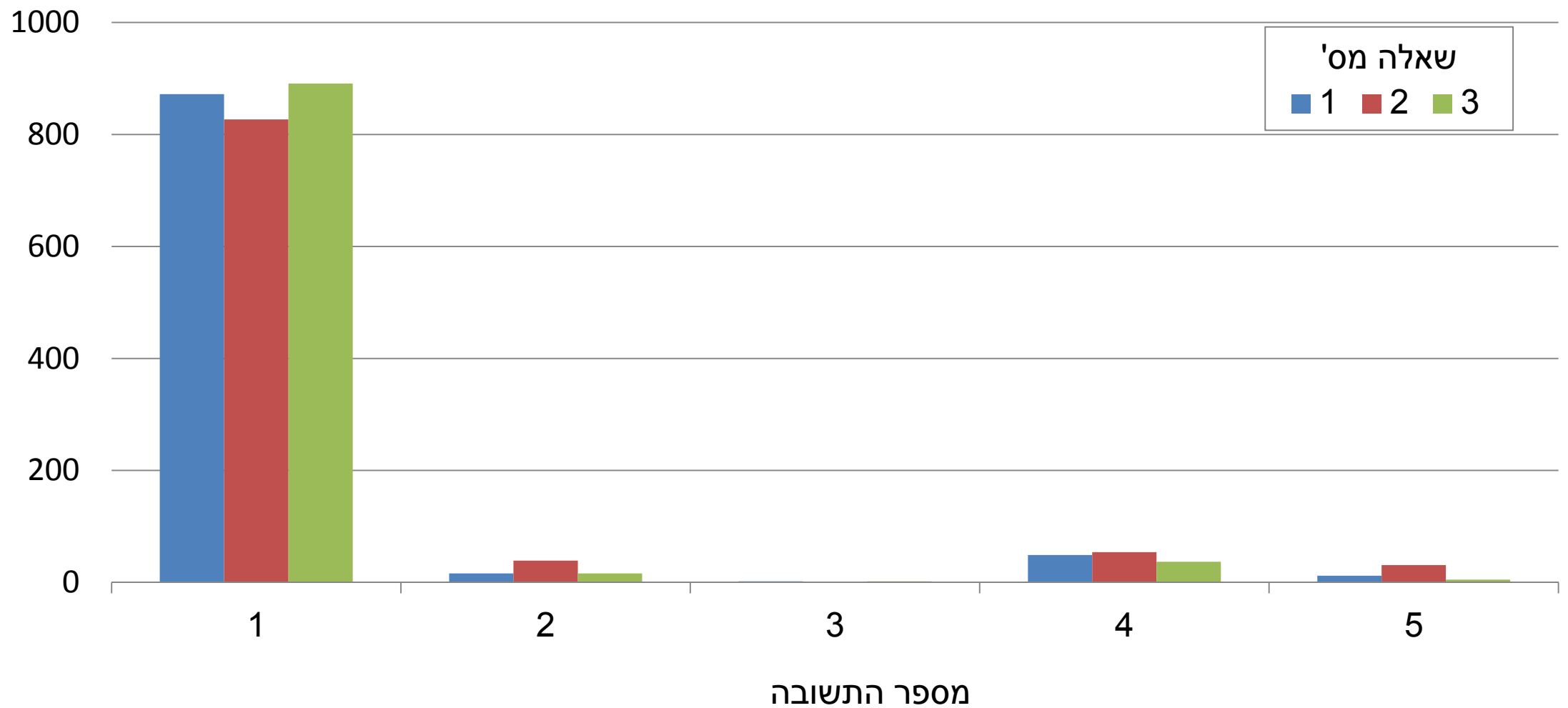
דירות גבוהה

סיווג באמצעות Latent Class Analysis

- המשתנה המוסבר שאנו רוצים להשתמש בו – רמת ההשקעה של הורים בהתפתחות ילדיהם – אינו גלוי.
- באמצעות שיטת Latent Class Analysis (LCA) ניתן לגלות את המשתנה הסמוי, השקעת ההורים, תוך שימוש במשתנים הנצפים, תשובות ההורים לשאלות המעורבות.
- באמצעות השימוש ב-LCA נוכל לקבוע, באופן מובהק סטטיסטית, כמה קטגוריות יש למשתנה הסמוי, זאת אומרת, לכמה קבוצות השקעה מתחלקת אוכלוסיית ההורים.

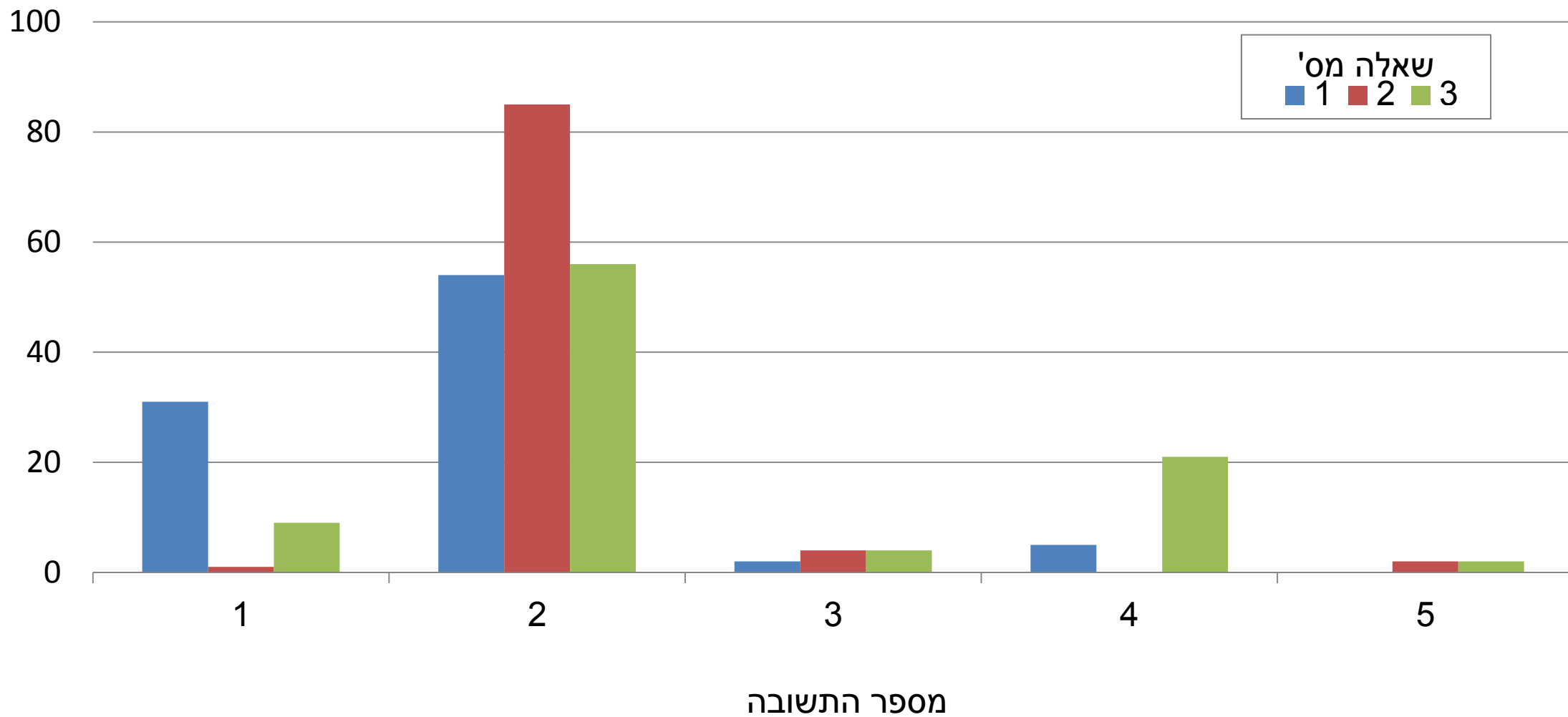
סיווג באמצעות Latent Class Analysis

התפלגות התשובות – גל ראשון – אבות – קבוצה ראשונה

סיווג באמצעות Latent Class Analysis

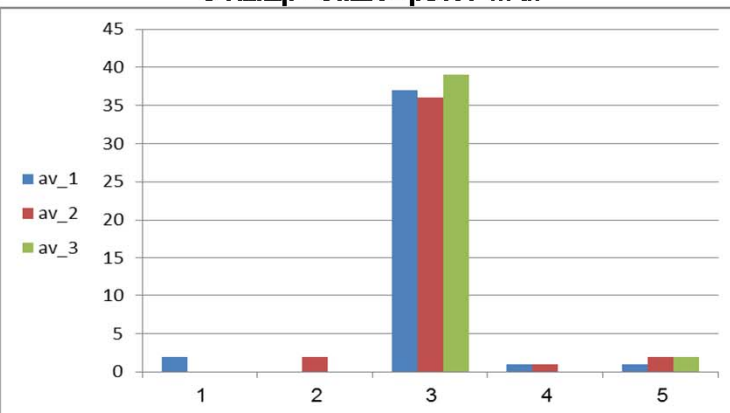
התפלגות התשובות – גל ראשון – אבות – קבוצה שנייה

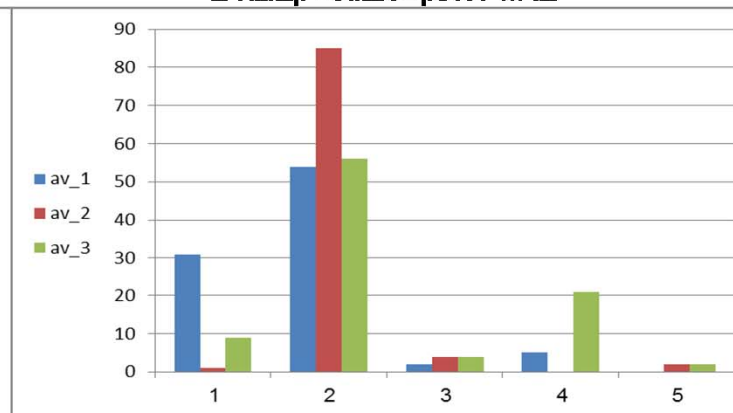
סיווג באמצעות Latent Class Analysis

התפלגות התשובות – גל ראשון – אבות

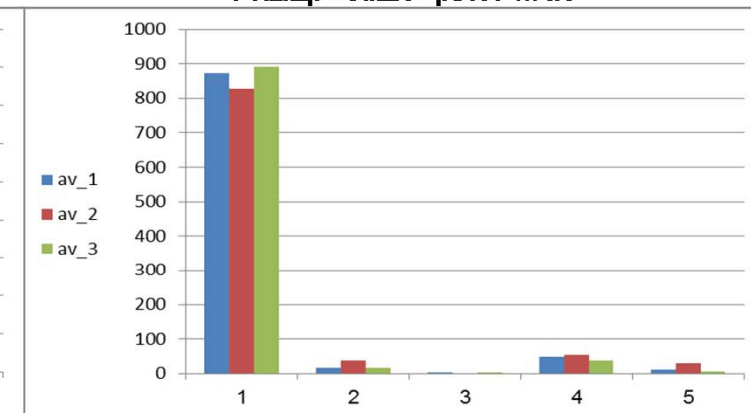
ג. גל ראשון – אבות – קבוצה 3

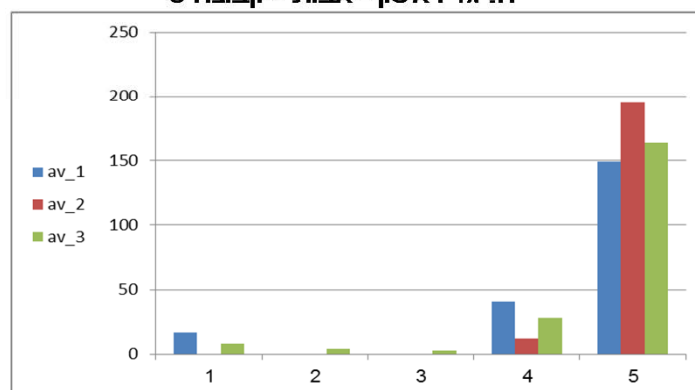
ב. גל ראשון – אבות – קבוצה 2

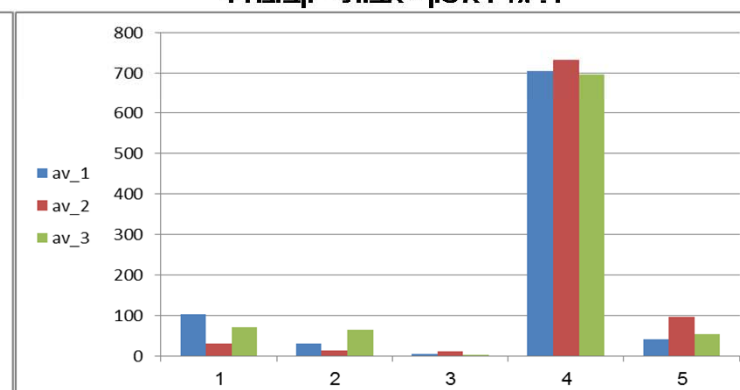
א. גל ראשון – אבות – קבוצה 1

ה. גל ראשון – אבות – קבוצה 5

ד. גל ראשון – אבות – קבוצה 4

תוצאות – אמידת המודל

- נאמוד את קבוצת השקעת ההורה לפי מודל ה-LCA תוך שימוש ברגרסיית פרוביט אורדינאלית (ordered probit).
- מאחר ויש לנו הזדמנות לאמוד את השקעת ההורים בשתי תקופות נשתמש בשיטת הפרש הפרשים (difference in differences) לאמידת שלושה מודלים כך שקבוצות הטיפול יהיו:
 1. מעבר מאי תעסוקה ב- t_0 לתעסוקה ב- t_1
 2. מעבר ממשרה חלקית ב- t_0 למשרה מלאה ב- t_1
 3. מעבר ממשרה מלאה ב- t_0 למשרה מעבר למלאה ב- t_1

תוצאות – אמידת המודל

טיפול בבעיות האנדוגניות

הבעיה

- מידות ההשקעה של כל הורה בעבודה ובגידול הילדים נקבעות בו זמנית

הפתרון

אמידה בשני שלבים:

1. אמידת שעות העבודה על פי משתנים

אקסוגניים

2. אמידת המודל תוך שימוש בשעות העב

הצפויות מהאמידה הראשונה

- התנהגות כל הורה מושפעת מזו של בן/בת הזוג.

אמידה סימולטנית למשוואת האב והאם יח

תוצאות – אמידת המודל – מקדמי רגרסיות פרוביט אורדינאליות סימולטניות^A

הטיפול	מאי תעסוקה לתעסוקה	ממשרה חלקית למלאה	מעבר ליותר ממשרה מלאה
משתנה מוסבר	קבוצת אב	קבוצת אב	קבוצת אב
שעות עבודה צפויות לאם	0.004 ***	0.004 ***	0.004 ***
אם בקבוצה 2	1.274 ***	1.279 ***	1.273 ***
אם בקבוצה 3	2.082 ***	2.090 ***	2.082 ***
אם בקבוצה 4	2.556 ***	2.563 ***	2.555 ***
אם בקבוצה 5	3.011 ***	3.016 ***	3.010 ***
בת	0.163 ***	0.168 ***	0.162 ***
מס' הילד במשפחה	-0.046 **	-0.050 ***	-0.046 **
אב עם עד 10 שנות לימוד	0.220 **	0.223 **	0.221 **
אב עם 13 ויותר שנות לימוד	-0.145 **	-0.134 **	-0.137 **
אם עם עד 10 שנות לימוד	-0.427 ***	-0.431 ***	-0.434 ***
סך הכנסה משפחתי בשנה	0.003 *	0.003 *	0.003 *
T*אב בקבוצת הטיפול	-6.196 ***	-0.424 **	0.504
T*אם בקבוצת הטיפול	0.744 *	-1.904 **	
משתנה מוסבר	קבוצת אם	קבוצת אם	קבוצת אם
שעות עבודה צפויות לאב	-0.002 *	-0.002 **	-0.002 *
אב בקבוצה 2	1.321 ***	1.332 ***	1.323 ***
אב בקבוצה 3	2.102 ***	2.119 ***	2.105 ***
אב בקבוצה 4	2.633 ***	2.649 ***	2.635 ***
אב בקבוצה 5	3.153 ***	3.161 ***	3.151 ***
בת	-0.160 ***	-0.168 ***	-0.160 ***
מס' הילד במשפחה	0.059 ***	0.062 ***	0.058 ***
אב עם עד 10 שנות לימוד	-0.259 ***	-0.247 **	-0.245 **
אב עם 13 ויותר שנות לימוד	0.076	0.065	0.069
אם עם עד 10 שנות לימוד	0.445 ***	0.437 ***	0.441 ***
סך הכנסה משפחתי בשנה	-0.002	-0.002 *	-0.002
T*אב בקבוצת הטיפול	-6.380 ***	0.408 **	-7.253 ***
T*אם בקבוצת הטיפול	-1.015 **	1.886 *	
N	2,828	2,828	2,828

משוואה I

משוואה II

^Aמשתנים נבחרים. מקדם חיובי מעיד על עלייה בקבוצת ההורה ועל מעורבות נמוכה יותר בחיי הילדים. *מציין מובהקות ברמה של 0.1, **מובהקות ברמה של 0.05, ***מובהקות ברמה של 0.01.

תוצאות – אמידת המודל

משתני הפרש הפרשים

- מעבר האב מאי תעסוקה לתעסוקה חיזק את מידת המעורבות ההורית הן של האבות והן של האמהות.
- מעבר האב ממשרה חלקית למשרה מלאה חיזק במידה מתונה את מעורבות האב והחליש במידה מתונה את מעורבות האם.
- מעבר האם מאי תעסוקה לתעסוקה חיזק את מידת מעורבותה ההורית והחליש את מידת מעורבות האב.
- אך מעבר האם ממשרה חלקית למלאה החליש את מידת מעורבות האם וחיזק את מידת מעורבות האב.
- מעבר האב מתעסוקה במשרה חלקית או מלאה לתעסוקה מעבר למלאה (50 ויותר שעות עבודה בשבוע) חיזק במידה רבה את מעורבות האם. מאחר ובמדגם לא היו תצפיות של אמהות שעברו מתעסוקה בהיקף רגיל לתעסוקה מעבר למשרה מלאה לא ניתן לאמוד השפעה זו עבור האמהות.

תוצאות – אמידת המודל

התקבל קשר חיובי בין מעורבות האבות והאמהות.

אבות מעורבים יותר בחיי בניהם ולעומת זאת אמהות מעורבות יותר בחיי בנותיהן.

ככל שלילד יש יותר אחים קטנים מעורבות האב גדלה ומעורבות האם קטנה.

תוצאות – אמידת המודל

- השכלת ההורים מתואמת עם רמת מעורבותם:
 - אב עם 10 ופחות שנות לימוד מעורב פחות בחיי הילדים (ביחס לבעלי 11-12 שנות לימוד)
 - אב עם 13 ויותר שנות לימוד מעורב יותר.
 - אם עם 10 ופחות שנות לימוד מעורבת פחות בחיי הילדים
 - לאם עם 13 ויותר שנות לימוד לא נמצאה השפעה מובהקת על מעורבותה בחיי הילדים.
- השכלת ההורה השני:
 - בן או בת זוג עם 10 ופחות שנות לימוד מחזקים את מעורבות ההורה.
 - להשכלת בן או בת הזוג מעל 12 שנות לימוד לא נמצאה השפעה מובהקת.

מתוצאות בחינת השינוי בתעסוקה על פני זמן עולה כי כניסת הורים ישראלים לתעסוקה מחזקת את הקשר שלהם עם ילדיהם.

על פי ממצאי המחקר הגדלת היקף משרת האם והאב ממשרה חלקית למלאה, אך לא יותר ממשרה מלאה, מצמצמת את מעורבות האם בחיי הילדים ובמקביל מחזקת את מעורבות האב. מאחר ואמהות מעורבות יותר מאבות בחיי הילדים, גידול הקיף המשרה, הן של אבות והן של אמהות למשרה מלאה, מצמצם את אי השוויון בין ההורים במעורבות בחיי ילדיהם.

מדיניות הממשלה לקידום תעסוקת הורים מיושמת כיום בשלושה כלים עיקריים: הטבות מס באמצעות מתן נקודות זיכוי במס הכנסה לפי גיל הילד, סבסוד שכר לימוד בגיל הרך לאמהות עובדות ומתן מענק עבודה (מס הכנסה שלילי).

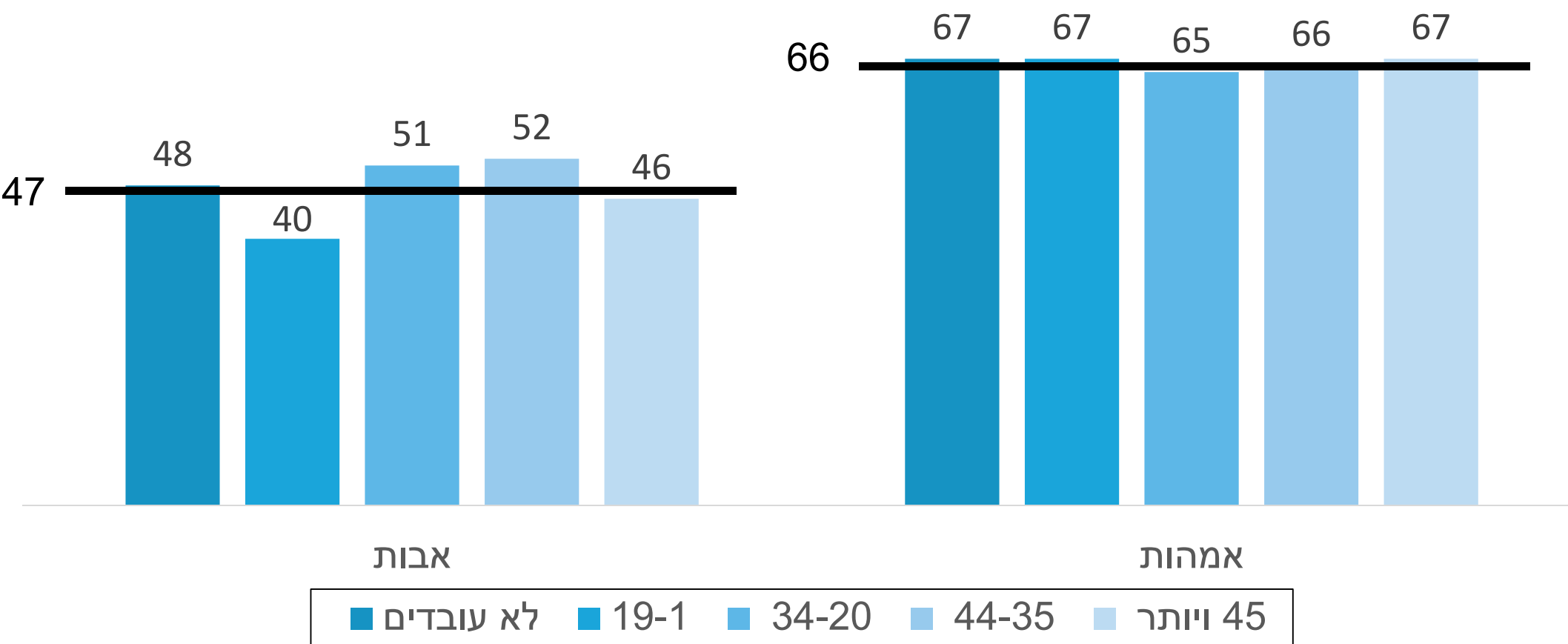
על פי המקובל בספרות, ברמות הכנסה נמוכות, השפעת התחלופה חזקה מהשפעת ההכנסה ומכאן שצעדי מדיניות אלה משפיעים על מעורבות ההורים, דרך התעסוקה, בחיזוק מעורבות האבות, חיזוק מעורבות האמהות שעוברות מאי תעסוקה לתעסוקה וצמצום מעורבות האמהות תוך חיזוק מעורבות האבות כאשר האם עוברת מתעסוקה חלקית למלאה.

תודה!

תוצאות – סטטיסטיקה תיאורית

שיעור ההורים השייכים לקבוצה 1 לפי היקף עבודתם בשעות עבודה שבועיות

סיווג באמצעות Latent Class Analysis

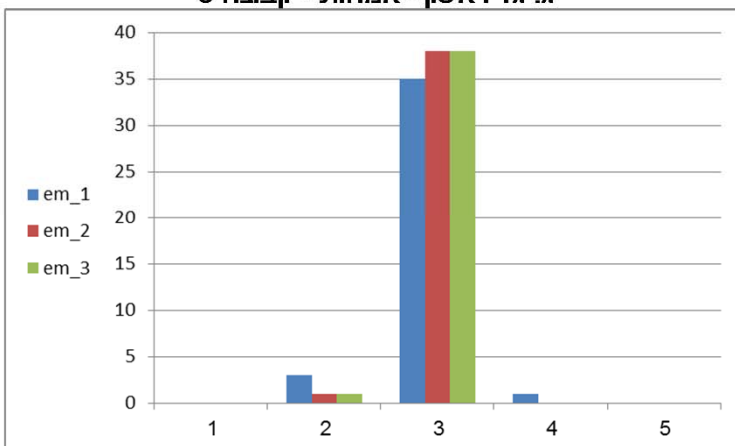
מספר הקבוצות ומספר הילדים בכל קבוצת השקעת הורים

קבוצה מספר							גל
סך הכל	5	4	3	2	1		
2,177	207	41	92	885	952	אבות	ראשון
2,513	129	39	146	687	1,512	אמהות	ראשון
2,015	-	146	332	501	1,036	אבות	שלישי
2,411	-	-	205	447	1,759	אמהות	שלישי

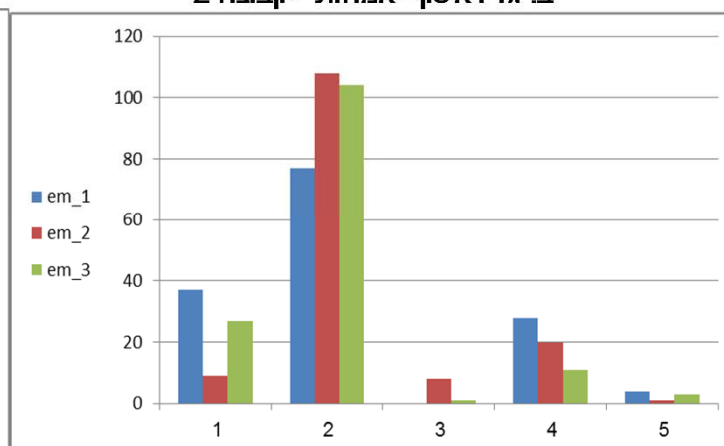
סיווג באמצעות Latent Class Analysis

התפלגות התשובות - גל ראשון - אמהות

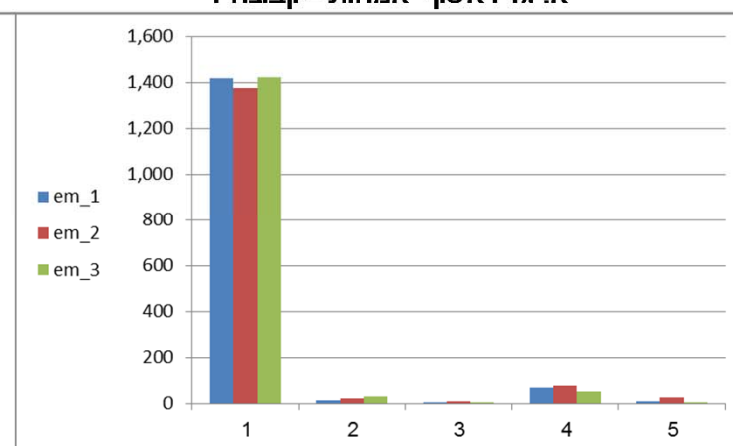
ג. גל ראשון - אמהות - קבוצה 3

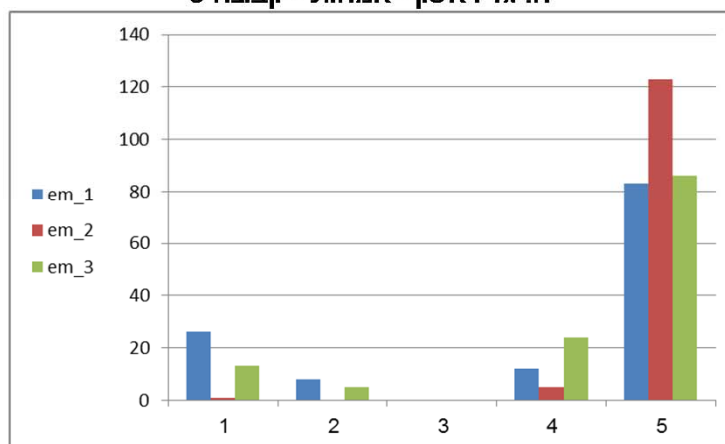
ב. גל ראשון - אמהות - קבוצה 2

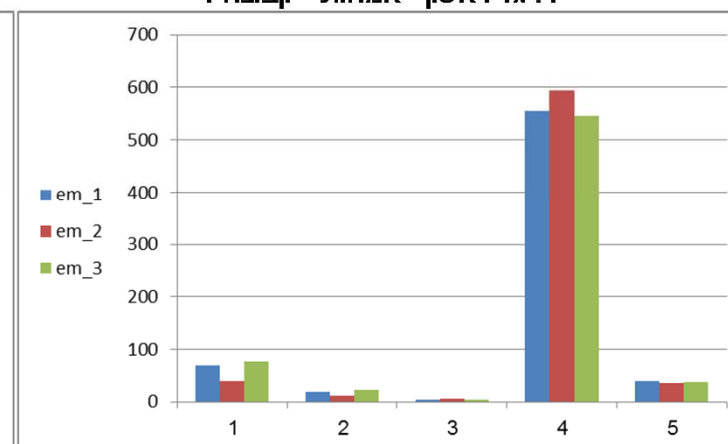
א. גל ראשון - אמהות - קבוצה 1

ה. גל ראשון - אמהות - קבוצה 5

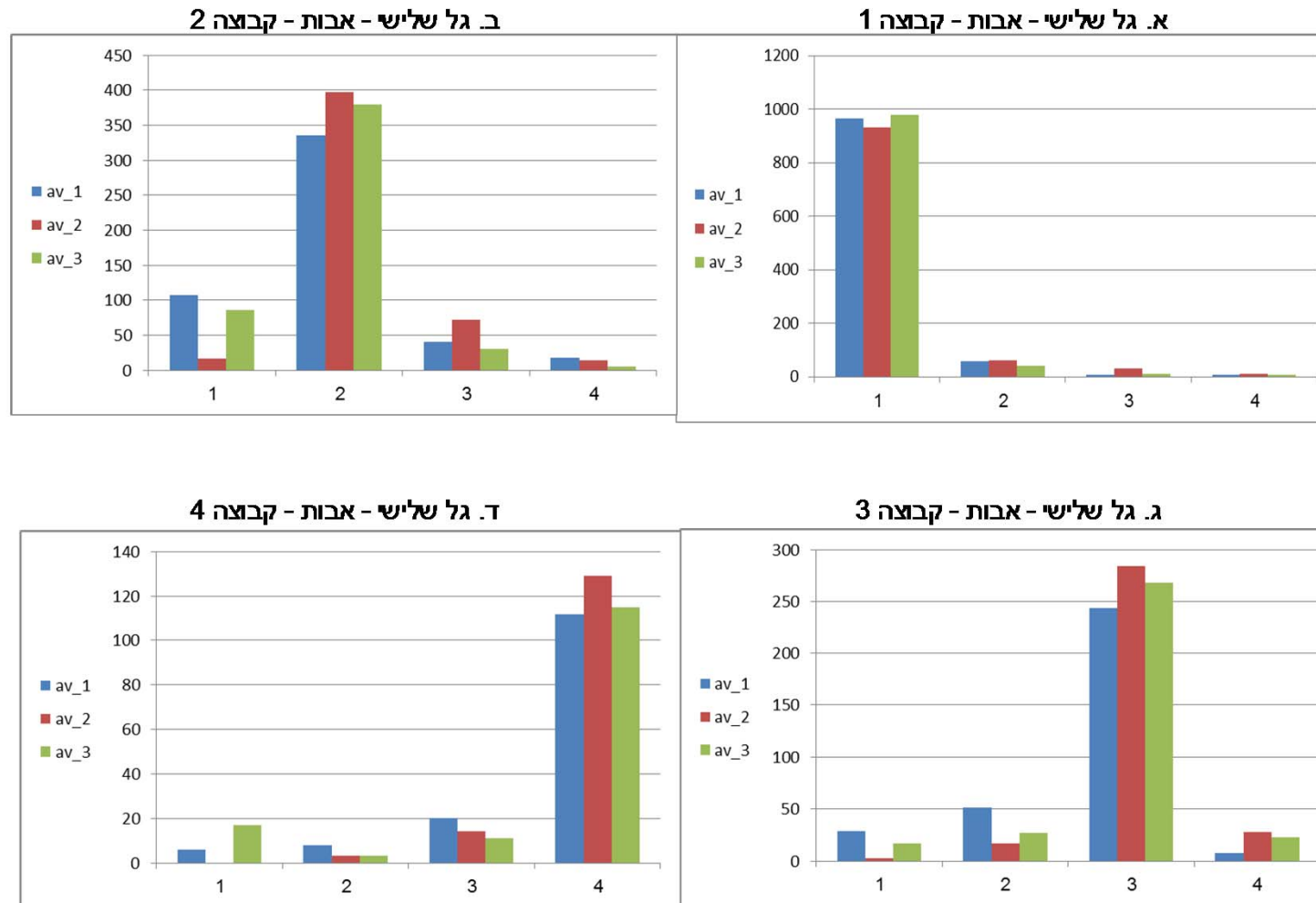

ד. גל ראשון - אמהות - קבוצה 4

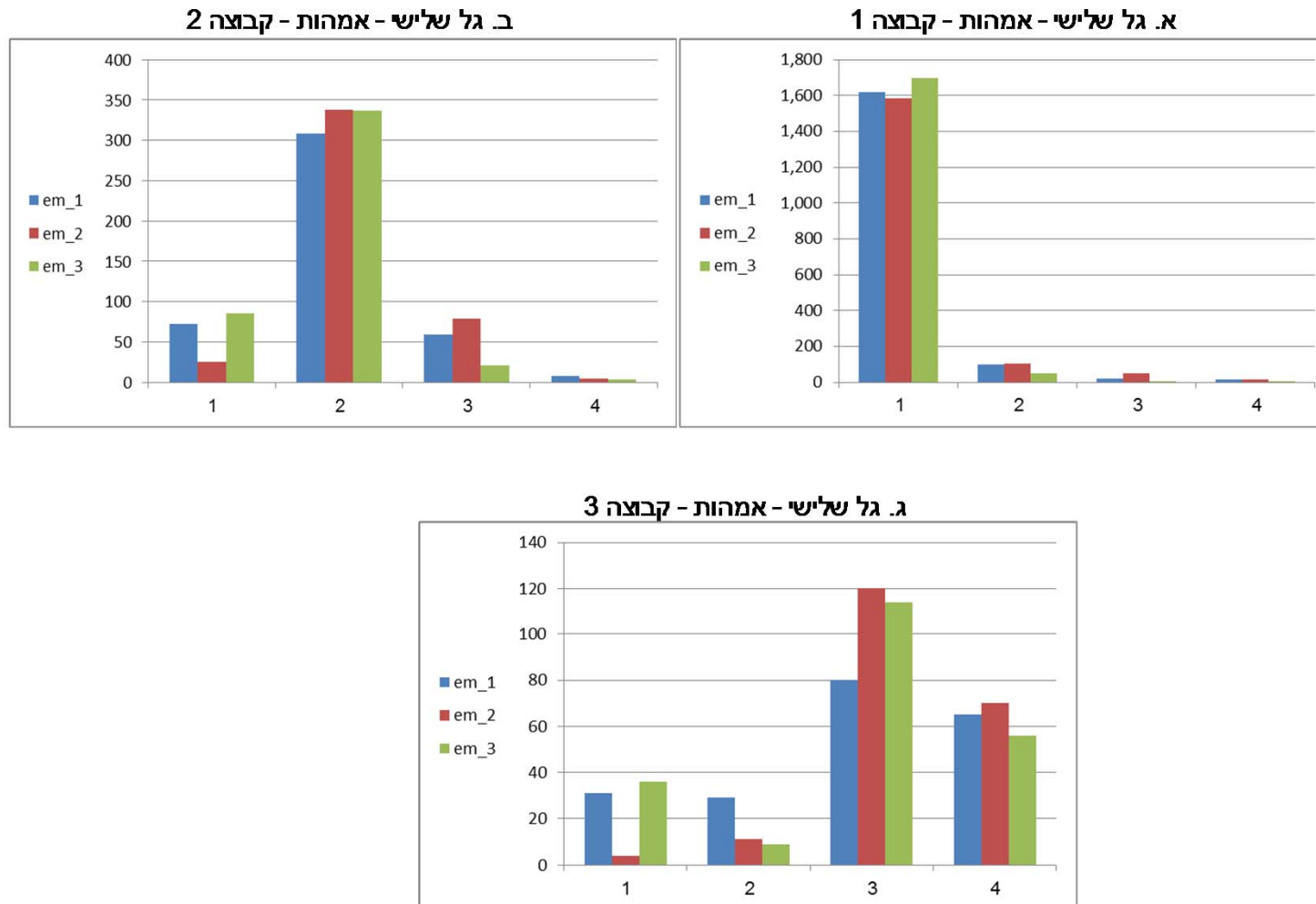
סיווג באמצעות Latent Class Analysis

התפלגות התשובות – גל שלישי – אבות

סיווג באמצעות Latent Class Analysis

התפלגות התשובות – גל שלישי – אמהות

תוצאות – אמידת המודל – מקדמי רגרסיות פרוביט אורדינאליות סימולטניות^A

מקדמי הפרש הפרשים

טיפול	1	2	3
מאי תעסוקה לתעסוקה		ממשרה חלקית למלאה	מעבר ליותר ממשרה מלאה
משוואה I – משתנה מוסבר קבוצת אב			
אב בקבוצת הטיפול	-6.196 ***	-0.424 **	0.504
אם בקבוצת הטיפול	0.744 *	-1.904 **	
משוואה II – משתנה מוסבר קבוצת אם			
אב בקבוצת הטיפול	-6.380 ***	0.408 **	-7.253 ***
אם בקבוצת הטיפול	-1.015 **	1.886 *	

^Aמשתנים נבחרים. מקדם חיובי מעיד על עלייה בקבוצת ההורה ועל מעורבות נמוכה יותר בחיי הילדים.

*מציין מובהקות ברמה של 0.1, **מובהקות ברמה של 0.05, ***מובהקות ברמה של 0.01.